

# Malifalensi nga Nkhani za Unganu wa Umoyu Widu Wachikhristu Ndipuso Uteŵeti

SEPTEMBER 7-13

**CHUMA CHAKUTULIYA MU MAZU NGAKU  
CHIUTA | CHITUWA 23-24**

**“Ungalondonga Gulu la Ŵanthu Cha”**

**(Chituwa 23:1)** “Ungawandisanga nkhani ya-boza cha. Ungakoliyananga ndi munthu muheni cha mwakuja kaboni wakunanga mbi-ri ya munthu.

**w18.08 4 ¶7-8**

**Kumbi Mwe ndi Ukaboni?**

<sup>7</sup> Kumbi namwi mutanja kutumiza mameseji kwa anyinu? Asani ndi viyo, vingachitika kuti asani mwawonere pamwenga kuvwa nkhani yinyaki, mungakhumba kuti muje wakwamba kuziŵisa anyinu nge mo mutolankhani wachitiya. Kweni mwechendakambiyi anyinu vo mwavwa pamwenga kuwona, mungachita umampha kujifumba kuti: ‘Kumbi nde ndi ukaboni kuti nkhani yo ndikhumba kuŵakambiya pamwenga kuŵatumiziya njauneneska? Kumbi nde ndi ukaboni wakukwana?’ Asani muziŵa cha uneneska wa nkhani yo, vingaja umampha cha kuyiwandisa kwa abali ndi azichi. Ndipu asani mutiyikayikiya yifufuteni, kuyitumiza cha.

<sup>8</sup> Pe so chifukwa chinyaki cho titenere cha kutumiza mameseji mwaluŵi techendaziŵi uneneska waki. Mu vyaru vinyaki, ntchitu yidu njakukanizika. Mu vyaru venivi, ŵanthu akuska angayamba kutumiza nkhani za boza kuti atiwofyi pamwenga kuti tileki kugomezgana. Ŵanaŵaniyani vo vinguchitika mu ulamuliru wa Soviet Union. Apolisi achi-sisi [KGB] anguwandisa boza lakuti abali a udindu aleka kuja akugomezgeka. Abali anandi angugomezga nkhani yaboza yeniyi ndipu ivi vinguchitiska kuti aleki gulu laku Yehova. Ivi venga vakuchitiska chitima ukongwa. Kweni vakukondwesa kuti pati pajumpha nyengu,

anandi anguwere mu gulu chinanga kuti anyaki anguweriyamu cha. Chivwanu chawu chingusweka nge sitima. (1 Timo. 1:19) Kumbi tingachita wuli kuti tileki kukumana ndi masuzgu nge yanga? Titenere cha kuwandisa nkhani zaboza pamwenga zo techendazivwisi. Tingagomezganga chechosi cha cho tavwa. Mumalu mwaki, tikhumbika kuwona asani te ndi ukaboni wakukwana wa nkhani yo.

**(Chituwa 23:2)** Ungalondonga gulu la ŵanthu cha kuti uchiti vinthu viheni, ndipuso ungabendezganga urunji cha, mwakupereka ukaboni kuti ukoliyani ndi ŵanthu anandi.

**it-1 11 ¶3  
Aroni**

Viwoneka kuti maulendu ngatatu ngo Aroni wanguchita vinthu vambula kwenere, wangu-chita waka kuchichizgika ndi gulu la ŵanthu. Paulendu wakwamba wakhumbikanga kugwiriski ya ntchitu fundu yakuti: “Ungalondonga gulu la ŵanthu cha kuti uchiti vinthu viheni.” (Chitu. 23:2) Chinanga kuti wanguchichizgika ndi gulu la ŵanthu kweni Malemba ngalongo kuti palivi cho wangunangisa. Tikamba viyo chifukwa asani Bayibolu lizumbuwa zina laki lilongo kuti wanguchita vinthu viheni cha. Yesu nayu panyengu yo wachitanga uteŵeti waki pacharu chapasi wangukamba va usembi waku Aroni kuti ndiwu wenga wakuzomerezeka mwakukoliyana ndi dangu.—Sumu 115:10, 12; 118:3; 133:1, 2; 135:19; Mate. 5:17-19; 8:4.

**(Chituwa 23:3)** Ungayanjiyanga cha pa mulandu wa munthu mukavu.

**it-1 343 ¶5  
Kujalika Kumasu**

Akweruzga angapereka cheruzgu mwakwanjiya chifukwa chakuti munthu munyaki waŵanyeda, waŵapaska mphasu pamwenga chifukwa

cha sankhu. Pa nkhani iyi Bayibolu likamba kuti: ‘Chinyeda chijala masu nga wanthu akuwamu.’ (Chitu. 23:8) Likamba so kuti “vinyeda vijala masu munthu wazeru.” (Mara. 16:19) Chinanga wakweruzga wangaŵa murunji wuli, kweni asani wangapaskika mphasu ndi wanthu wo akwaskika ndi mulandu, wangayanjiya pakupereka cheruzgu. Dangu laku Chiuta likamba so vo vingachitika asani munthu wapaskika mphasu kweniso wakopeka ndi mazu nga wanthu wo ŵe ndi mulandu. Ngakamba kuti: “Ungayanjiyanga akavu cha pamwenga akukhupuka.” (Ŵale. 19:15) Mwaviyo, wakweruzga wakhumbikanga cha kupereka cheruzgu mwakwanjiya wanthu chifukwa chakuti mbakukhupuka.—Chitu. 23:2, 3.

**Kufufuza Fundu Zakuzirwa za mu Bayibolu (Chituwa 23:9)** “Ungakandirizganga mulendu cha. Uziŵa mo viŵiya asani munthu ndi mulendu, pakuti yiwi nawi wenga mulendu mucharu cha Ijipiti.

**w16.10 9 ¶4**

**“Mungaluwanga Cha Kulonde Alendu”**

<sup>4</sup> Yehova waŵachichizanga cha Ayisraele kuti atumbikengi alendu, m’malu mwaki wanguŵakambiya kuti akumbukengi vo nawu vinguŵachitikiya ku Egipiti ko ŵenga. (**Ŵere-ngani Chituwa 23:9.**) Yiwu aziŵanga ‘mo viŵiya kuja mulendu.’ Chinanga mphanyengu yo Ayisraele ŵenga akapolu cha, Aegipiti atenere kuti achitiyanga nawu vinthu limoza cha chifukwa chakuti apambananga mtundu ndi chisopa. (Chiya. 43:32; 46:34; Chit. 1:11-14) Ayisraele angukumana ndi masuzgu ngakulu chifukwa chakuti ŵenga alendu ku Egipiti ndichu chifukwa chaki Yehova wakhumbanga kuti awonengi alendu nge Ayisraele anyawu.—Ŵal. 19:33, 34.

**(Chituwa 23:20, 21)** “Nditumiza mungelu panthazi paku kuti wakuvikiliyi munthowa ndi kuluta nawi kumalu ngo ndanozga. <sup>21</sup> Uwonesesi kuti uvwiya mazu ngaki. Unga-

mugarukiyanga cha, pakuti wazakukugowoke cha maubudi ngaku, chifukwa zina langu le mwaku iyu.

**it-2 393**

**Mikayeli**

**1.** Pa angelu wosi, Gabiriyeli ndipuso Mikayeli ndiwu pe wo azumbulika mazina ngawu mu Bayibolu ndipu ndi Mikayeli pe yo wadanika kuti “mura wa angelu.” (Yuda 9) Mikayeli wazumbulika kakwamba mu Bayibolu pa lembe la Danieli chaputala 10. Pa lembe ili, Mikayeli wazumbulika so kuti “yumoza wa alongozgi ara.” Iyu wanguza kuti waziwovyi mungelu munyaki chifukwa chakuti “mulongozgi wa ufumu wa Peresi” walimbananga nayu. Mikayeli waziŵikanga kuti ‘mulongozgi wa wanthu aku Daniyeli’ ndipuso ‘mulongozgi mura yo wama kuti wawovyi wanthu aku Daniyeli.’ (Danye. 10:13, 20, 21; 12:1) Fundu yeniyi yilongo kuti Mikayeli ndiyu walongozganga Ayisirayeli muchipululu. (Chitu. 23: 20, 21, 23; 32:34; 33:2) Fundu yinyaki yo yilongo kuti Mikayeli ndiyu walongozganga Ayisirayeli muchipululu njakuti ‘Mikayeli, mura wa angelu wangupambana maŵanaŵanu ndi Dyaboli kweniso kupindana nayu pa nkhani yakukwaskana ndi thupi laku Mozesi.’—Yuda 9.

## SEPTEMBER 14-20

**CHUMA CHAKUTULIYA MU MAZU NGAKU CHIUTA | CHITUWA 25-26**

**“Chinthu Chakukhumbika Ukongwa mu Chihema”**

**(Chituwa 25:9)** Mupangi chihema ndipuso vinthu vosi vo vijengi mukati mwaki, mwakulondo pulanu yo nditikulongo.

**it-1 165**

**Bokosi la Phanganu**

**Pulanu.** Pulanu ya Bokosi la phanganu ndichu chenga chinthu chakwamba cho Yehova wangupaska Mozesi pa nyengu yo wamupa-

skanga ulongozgi wa mo wangazenge chihema. Venga viyo chifukwa bokosi lenili lenga chinthu chakukhumbika ukongwa mu chihema kweniso kwa Ayisirayeli wosi. Bokosi ili lenga mamita ngaŵi ndi hafu mu utali, mita yimoza ndi hafu mu usani, ndipuso mita yimoza ndi hafu kutuwa pasi kufika pachanya. (c. 111 × 67 × 67 cm; 44 × 26 × 26 in.). Bokosi lenili angupangiya vimiti va akeshiya ndipu mukati ndi kubwalu angulipaka golidi. Angulipanga so ndi “mkomberu wagolidi kuzunguliya bokosi lo.” Chibenekeleru cha Bokosi lenili chingupangika ndi golidi chayiyu ndipu chabenekeriyanga bokosi losi. Pachanya pa chibenekeleru ichi anguŵikapu akerubi ŵaŵi agolidi. Munyaki angumuŵika kurwandi linyaki ndipu munyaki kurwandi linyaki ndipu angulazgiyana visku. Yiwu angutambasuliya muchanya mapapa ngawu ndi kubenekere chibenekeleru ndipu visku vawu vingusindamiya pachibenekeleru cho. (Chitu. 25:10, 11, 17-22; 37:6-9) Chibenekeleru chenichi chaziŵikanga so kuti “chibenekeleru chakupepesiyapu maubudi.”—Ahe. 9:5; wonani mutu wakuti PROPITIATORY COVER.

**(Chituwa 25:21)** Uziŵiki chibenekeleru pa Bokosi, ndipu mukati mwa Bokosi uziŵikemu Ukaboni wo ndikupaskengi.

### **it-1 166 ¶2**

#### **Bokosi la Phanganu**

Bokosi lenga malu ngakupaturika ngakusungiyamu vinthu vakupaturika nge mya ya phanganu yo pangulembeka Marangu 10. (Chitu. 25:16) Pakwamba mwasungikanga so “msuku wagolidi wo mwenga mana, ndipuso nthonga yaku Aroni yo yingusunda.” Kweni pavuli paki, vinthu ivi vinguzituzikamu ŵechendayambi kuzenga chihema chaku Solomoni. (Ahe. 9:4; Chitu. 16:32-34; Maŵe. 17:10; 1 Ŵakaro. 8:9; 2 Miko. 5:10) Mozesi wati waja kamanavi kuti wafwi wangupereka “buku la dangu” kwa Alevi wo ŵenga asembi ndipu wa-

nguŵapaska buku ili kuti aliŵiki mukati cha kweni ‘pafupi ndi bokosi la phanganu laku Yehova Chiuta wawu kuti lizije kaboni.’—Mara. 31:24-26.

**(Chituwa 25:22)** Ndazamuwoneke kwaku yiwi kweniko, ndipu ndazamulongoro nawi kutuliya pachanya pa chibenekeleru. Ndipu kutuliya pakati pa akerubi ŵaŵi wo ŵe pabokosi la Ukaboni, ndazakukuziŵisa vinthu vosi vo ndazakukulamula kuti ukambiyi Ayisirayeli.

### **it-1 166 ¶3**

#### **Bokosi la Phanganu**

**Lamiyanga kuŵapu kwaku Chiuta.** Kwamba kali, bokosi la phanganu lamiyanga kuŵapu kwaku Chiuta. Yehova wangulayizga kuti: “Ndazamuwoneke kwaku yiwi kweniko, ndipu ndazamulongoro nawi kutuliya pachanya pa chibenekeleru. Ndipu kutuliya pakati pa akerubi ŵaŵi wo ŵe pabokosi la Ukaboni.” “Ini ndiwonekiyengi mumtambu pachanya pa chibenekeleru.” (Chitu. 25:22; Ŵale. 16:2) Samuel wangulemba kuti Yehova “waja pampandu waufumu pachanya pa akerubi.” (1 Samu. 4:4) Mwaviyo, akerubi amiyanga “chikozgu cha galeta” laku Yehova. (1 Miko. 28:18) Mwakukoliyana ndi fundu iyi, “Asani Mozesi wasere muchihema chakukumanaku kuti walongoro ndi [Yehova], wavwanga mazu ngo ngalongoronga nayu kutuliya pachanya pa chibenekeleru cha bokosi la Ukaboni. Chiuta walongoronga nayu kutuliya pakati pa akerubi ŵaŵi.” (Maŵe. 7:89) Pavuli paki, Yoswa ndipuso Mura Wasembi Finihasi angulongoro ndi Yehova panthazi pa Bokosi. (Yoswa 7:6-10; Ŵeru. 20:27, 28) Chinanga kuti venga viyo, ndi mura wasembi yija yo wazomerezekanga kusere mu Malu Ngakupaturika Ukongwa ndi kuwona Bokosi kamoza pachaka. Iyu wase-renga mu malu yanga kuti wakalongoro ndi Yehova cha kweni kuti wakapereki sembi yaku-benekere maubudi.—Ŵale. 16:2, 3, 13, 15, 17; Ahe. 9:7.

**Kufufuza Fundu Zakuzirwa za mu Bayibolu (Chituwa 25:20)** Akerubi wo atambasuliya muchanya mapapa ngawu ngaŵi, abeneke-re chibenekeleru ndi mapapa ngawu, ndipu alazgiyani. Visku va akkerubi visindamiya pachibenekeleru.

**it-1 432 ¶1**

**Akerubi**

Mu chihema cho chingujinthika muchipululu mungujambulika vithuzi va akkerubi. Pachanya pa chibekeleru cha Bokosi penga akkerubi ŵaŵi agolidi wo anguchita kuŵasula ndipu anguŵaŵika kukumaliya kwa chibenekeleru, uku ndi uku. Akerubi wo angulazgiyana ndipu visku vawu vingusindamiya pa chibenekeleru nge kuti asopa. Akerubi yaŵa weyosi wenga ndi mapapa ngaŵi, ndipu angutambasuliya muchanya mapapa ngawu, kubenekere chibenekeleru ndi mapapa ngawu kuviliya bokosi. (Chitu. 25:10-21; 37:7-9) Kweniso salu za chihema ndipuso ketani yo yajalanga Malu Ngakupaturika ndi Malu Ngakupaturika Ukon-gwa pangujambulika vithuzi va akkerubi. —Chitu. 26:1, 31; 36:8, 35.

**(Chituwa 25:30)** Ndipu pathebulu uziŵike-ngepu viŵandi vakulongo, kuti vizijengi pa masu pangu nyengu zosi.

**it-2 936**

**Viŵandi Vakulongo**

Viŵandi 12 vaŵikikanga pa thebulu lo lenga mu Malu Ngakupaturika mkati mwa chihema ndipu pasabata peposi atuzangapu vakali ndi kuŵikapu vasonu. (Chitu. 35:13; 39:36; 1 Ŵakaro. 7:48; 2 Miko. 13:11; Nehe. 10:32, 33) Mazu nga Chiheberi ngo akungafwatuliya kuti viŵandi vakulongo ngang'anamuwa “viŵandi va pa masu.” Ndipu mazu ngakuti “pa masu” nyengu zinyaki ngang'anamuwa “kuwoneke.” (2 Ŵakaro. 13:23) Venivi vilongo kuti viŵandi vakulongo vaŵikikanga pa masu paku Yehova nyengu zosi nge sembi. (Chitu. 25:30) Viŵandi

vakulongo vadanikanga so kuti “chiŵandi chakuyereka” (2 Miko. 2:4), “viŵandi vakulongo” (Mariko 2:26), kweniso “viŵandi” (Ahe. 9:2).

## SEPTEMBER 21-27

**CHUMA CHAKUTULIYA MU MAZU NGAKU CHIUTA | CHITUWA 27-28**

**“Kumbi Vakuvwala va Asembi Vititisambi-zanji?”**

**(Chituwa 28:30)** Uŵiki Urimu ndi Tumimu muchakuvwala chapachifuŵa cha cheruzgu, ndipu vijengi pa mtima paku Aroni asani watuza pa masu paku Yehova. Nyengu zosi asani Aroni wawoneke pa masu paku Yehova, wapingengi pa mtima paki vinthu venivi vakuyeruzgiya Ayisirayeli.

**it-2 1143**

**Urimu ndi Tumimu**

Akaswiri anandi a Bayibolu aŵanaŵana kuti Urimu ndi Tumimu venga vakuchitiya mayeri. Mu Bayibolu lo wangufwatuliya James Moffatt pa Chituwa 28:30, wangukamba kuti ndi “mayeri ngakupaturika.” Ŵanthu anyaki aŵanaŵana kuti Urimu ndi Tumimu venga ndi vigaŵa vitatu. Chigaŵa chinyaki chenga ndi mazu ngakuti “hinya,” chinyaki “awa,” ndipu chinyaki pengavi kanthu kekosi. Anyaki aŵanaŵana kuti Urimu ndi Tumimu yenga mya yiŵi yafulati ndipu mwa wewosi wenga ndi vigaŵa viŵi, kunyaki kwenga kutuŵa ndipu kunyaki kwenga kufipa. Sonu asani ayiponya pasi ndipu chigaŵa chituŵa cha mya yosi yiŵi chaleska kuchanya ndikuti ansala yenga “hinya,” kweni asani chigaŵa chifipa ndichu chaleska kuchanya ndikuti ansala yenga “awa.” Ndipu asani mwa unyaki waleska mwakupambana ndi unyaki ndikuti palivi ansala yeyosi. Mwakuyeruzgiyapu, pa nyengu yinyaki Sauli wangufumba kwaku Yehova kuziya kwa wase- mbi kuti waziŵi asani mphakwenere kuchita nkhondu ndi Afilisiti, kweni Yehova wangu-

mumuka cha. Pakuŵanaŵana kuti panyaki yumoza mwa anyamata ŵaki wabuda, wangu-pemphera kuti: “Yimwi Chiuta waku Isirayeli, timukeni mwakugwiriskiye ntchitu Tumimu!” Sauli ndi Yonatani angusankhika pa gulu la ŵanthu wo ŵengapu. Pavuli paki, anguchita mayeri kuti aziŵi yo wasankhika. Mazu ngakuti “Timukeni mwakugwiriskiye ntchitu Tumimu,” ngalongo kuti Tumimu wapambana ndikuchita mayeri, chinanga vingalongo nge kuti viyana-naku kamanavi.—1 Samu. 14:36-42.

**(Chituwa 28:36)** “Upangi kachisulu kaku-ng’anima kagolidi chayiyu, ndipu ulembe-pu mazu mwakuchita kujoba nge mo alembe mazu pachidindu. Ulembe-pu mazu ngakuti: ‘Utuŵa ngwaku Yehova.’

**it-1 849 ¶3**

**Pachisku**

**Wasembi Mura.** Wasembi Mura mu Isirayeli wawalanga nduŵira yo yajanga ndi kachisulu kakung’anima kagolidi pa chisku ko kamiyanga “chisimikizu chakupaturika cha kujipereka,” ndipu angulembapu mazu mwakuchita “kujoba nge mo alembe mazu pachidindu” ngakuti “Utuŵa ngwaku Yehova.” (Chitu. 28:36-38; 39:30) Pakuti ŵasembi Mura ndiyu walongoz-ganga ŵanthu pakusopa Yehova penga pakwenere kuti vinthu vaki vosi vijengi vakutowa ndipu mazu ngo ngangulembeka pa nduŵira ngakumbuskanga Ayisirayeli wosi kuti ajengi achanda nyengu zosi pakuteŵete Yehova. Mazu ngo ngangulembeka pa nduŵira yeniyi ngamiyanga so Yesu Khristu yo ndi Wasembi Mura ukongwa. Yehova wangumupereka Yesu kuti waje wase- mbi pakufiska utuŵa waku Chiuta.—Ahe. 7:26.

**(Chituwa 28:42, 43)** Uŵapangiyi so akabu-nthu asalu kuti abisengi nkhuŵi zawu. Ndipu ngaje ngatali kutuwa muchiwunu mpaka mu-chiŵa. <sup>43</sup> Aroni ndipuso ŵana ŵaki anthulumi avwalengi akabunthu ŵenaŵa asani asere mu-chihema chakukumanaku pamwenga asani atuza kufupi ndi guŵa la sembi kuti ateŵe-

te mumalu ngakupaturika. Achitengi viyo kuti aleki kubuda ndi kufwa. Lenili ndi dangu la-muyaya kwaku iyu ndipuso ku mphapu yaki yosi.

**w08 8/15 15 ¶17**

**Tichitengi Vinthu Mwaulemu Pakusopa Yehova**

<sup>17</sup> Tifunikira kusonyeza ulemu wapadera pola- mbira Yehova. Lemba la Mlaliki 5:1 limati: “Samalira phazi lako popita ku nyumba ya Mulungu.” Mose ndi Yoswa analamulidwa kuvula nsapato zawo pamalo opatulika. (Eks. 3:5; Yos. 5:15) Iwo amafunika kuchita zimenezi posonyeza ulemu. Ansembe achiisi- raeli analamulidwa kuvala zovala za miyendo kuti ‘abise maliseche.’ (Eks. 28:42, 43) Zime- nezi zinathandiza kuti azivala modzilemekeza akamatumikira pa guwa la nsembe. Aliyense m’banja la wansembe amafunikira kutsatira ma- lamulo a Mulungu okhudza kudzilemekeza.

**Kufufuza Fundu Zakuzirwa za mu Bayibolu**

**(Chituwa 28:15-21)** “Munthu wakuziŵa ku- dyoŵa, wapangi chakuvwala chapachifuŵa cha cheruzgu. Chipangiki mwakugwiriskiye ntchitu vinthu vo apangiyengi efodi. Chipangi- ki ndi golidi, wuzu wabuluu, weya wa mbereri wapepo, wuzu uyera ndi salu yamampha yaku- luka. <sup>16</sup> Asani mwachipeta, chije chakuyanana muvigaŵa vosi vinayi, chije masentimita pa- fufupi 22 mu utali ndi mu usani. <sup>17</sup> Uŵikepu mya ndipu yije mu mizeri yinayi. Muzeri wa- kwamba uje ndi mwa wa rube, wa topazi ndi wa emeradi. <sup>18</sup> Mzeri wachiŵi uje ndi mwa wa takoyizi, wa safiro ndi wa jasipa. <sup>19</sup> Mzeri wachi- tatu uje ndi mwa wa leshemu, wa agate ndi wa ametusito. <sup>20</sup> Mzeri wachinayi uje ndi mwa wa kurusolito, wa onekisi ndi wa yade. Yiŵikiki mu- takuŵikamu mya tagolidi. <sup>21</sup> Mya yo, yikoliyani ndi mazina nga ŵana anthulumi 12 aku Isiraye- li. Pamwa wewosi palembeki zina mwakuchita kujoba nge mo alembe mazu pachidindu, zina lelasi limiyi limoza mwa mafuku 12.

w12 8/1 26 ¶1-3  
Kodi Mukudziwa?

**Kodi miyala yamtengo wapatali imene inkaidwa pachovala pachifuwa cha mkulu wa ansembe ku Isiraeli ankaitenga kuti?**

Aisiraeli ali m’chipululu atachoka ku Iguputo, Mulungu anawalamula kuti apange chovala pachifuwa cha mkulu wa ansembe. (Ekisodo 28:15-21) Chovala pachifuwacho chinali ndi miyala ya rube, topazi, emarodi, nofeki, safiro, yasipi, lesemu, sibu, ametusito, kulusitalo, onekisi ndi yade. Kodi zinali zotheka kuti Aisiraeli apeze miyala yamtengo wapatali?

Kale anthu ankachita chidwi ndi miyala yamtengo wapatali ndipo ankaigwiritsa ntchito pa malonda. Mwachitsanzo, kale anthu a ku Iguputo ankapeza miyala yamtengo wapatali kuchokera kumadera akutali monga kumene masiku ano kumatchedwa ku Iran, Afghanistan, ndiponso ku India. M’dziko la Iguputo munkapezekanso miyala yosiyanasiyana yamtengo wapatali. Mafumu a ku Iguputo ankayang’anira miyala yonse imene inkapezeka m’zigawo zonse zimene ankalamulira. Yobu anafotokoza zinthu zosonyeza kuti anthu a m’nthawi yake ankakumba migodi ndi ngalande pofufuza miyala yamtengo wapatali. Panali miyala yosiyanasiyana imene inkakumbidwa, koma Yobu anangotchula miyala ya safiro ndi topazi.—Yobu 28:1-11, 19.

Nkhani imene ili m’buku la Ekisodo imanena kuti Aisiraeli “anatenga zinthu zambiri za Aiguputo” pamene ankachoka m’dzikolo. (Ekisodo 12:35, 36) Choncho n’kutheka kuti miyala ime ne Aisiraeli ankaika pachovala pachifuwa cha mkulu wa ansembe anaitenga ku Iguputo.

**(Chituwa 28:38)** Kachisulu ko, kajengi pachisku chaku Aroni ndipu Aroni ndiyu wajengi ndi mulandu asani munthu wabudiya vinthu vakupaturika, vo Ayisirayeli ativitowesa asani ativipereka nge mphasu zakupaturika. Nye-

ngu zosi kajengi pachisku chaki kuti ayanjiki ndi Yehova.

it-1 1130 ¶2  
Kupaturika

**Nyama Kweniso Vakukolola.** Ayisirayeli angulamulika kuti angawombonga cha mwana wakwamba munthulumi wa ng’ombi, wa mbereri kweniso wa mbuzi, chifukwa nyama izi zenga zakupaturika kwaku Yehova. Nyama zenizi aziperekanga sembi ndipu viwalu vinyaki vaŵanga va wasembi. (Maŵe. 18:17-19) Vipasu vakwamba kucha ndipuso vatchumi venga vakupaturika pakuti venga sembi kweniso mphasu zo zaperekekanga kuti ziwovyi pa ntchito yo yachitikanga mumalu ngakupaturika. (Chitu. 28:38) Vinthu vosi vo venga vakupaturika kwaku Yehova, venga vapade ndipu munthu wakhumbikanga cha kuviwona mwakupepuka, kuvigwiriskiye ntchito yo wakhumba pamwenga kuvifipiska. Chatchumi ntchimoza mwa vinthu venivi. Asani munthu wasunga vinthu pamphepeti kuti wakapereki nge chatchumi, kwali ndi tirigu, ndipu iyu pamwenga yumoza wa wamunyumba yaki mwangozi watopu kuti wagwiriskiye ntchito, ndikuti munthu yo waswa dangu laku Chiuta lakukwaskana ndi vinthu vakupaturika. Dangu lakambanga kuti munthu waviyo walipiyengepu vinthu vo wananga mumalu ngakupaturika ndipuso wasazgiyengepu chimoza mwa vigaŵa 20 va mtengu waki. Wakhumbikanga so kupereka mbereri yinthulumi yambula kalema nge sembi. Venivi vawovyanga kuti ŵanthu atumbikengi vinthu vo Yehova wativiwona kuti vakupaturika.—Ŵale. 5:14-16.

## SEPTEMBER 28–OCTOBER 4

**CHUMA CHAKUTULIYA MU MAZU NGAKU CHIUTA | CHITUWA 29-30**

**“Vakupereka Kwaku Yehova”**

**(Chituwa 30:11, 12)** Pavuli paki, Yehova wanngukambiya Mozesi kuti: <sup>12</sup> “Nyengu yeyosi yo

muchita kalemba ndi kuwerenga Ayisirayeli, weyosi waperekengi kwaku Yehova chakuwombole umoyu waki. Achitengi venivi kuti milili yileki kuwawiya pa nyengu yo alembeka mazina.

## **it-2 764-765**

### **Kalemba**

**Pa Sinai.** Yehova wati walamula, kalemba wakwamba wanguchitika pa nyengu yo Ayisirayeli anguzenga msasa mu chipululu cha Sinai, mu mwezi wachiwi mu chaka chakwamba wati atuwa waka mu Ijipiti. Mu fuku lelosi angusankha alongozgi kuti awovyengi Mozesi kweniso kuti weyosi walongozgengi pa ntchitu ya kalemba pa fuku laki. Anthulumi wosi a vyaka vakwambiya 20 kuluta kunthazi alembekanga ndipuso dangu lakambanga kuti aperekengi msonkhu wakukwana pafufupi 811 kwacha, kuti zigwirengi ntchitu pa chihema. (Chitu. 30:11-16; Maŵe. 1:1-16, 18, 19) Wanthu wosi wo angulembeka angukwana 603,550, kwambula kuwerengiyaku Alevi wo angupaskika cha chihara. Alevi aperekanga cha msonkhu wa pachihema ndipuso alutanga ku nkondoru cha.—Maŵe. 1:44-47; 2:32, 33; 18:20, 24.

**(Chituwa 30:13-15)** Wosi wo alembesa aperekengi vinthu ivi: hafu ya sekeli mwakukoliyana ndi sekeli ya mumalu ngakupaturika. Magera 20 ngayanana ndi sekeli yimoza. Hafu ya sekeli ntchakupereka chakuluta kwaku Yehova. <sup>14</sup> Weyosi yo walembesa, asani we ndi vyaka 20 pamwenga kujumpha, waperekengi chakupereka kwaku Yehova. <sup>15</sup> Pakupereka vakupereka kwaku Yehova, wanthu akukhupuka angaperekanga vinandi cha kujumpha hafu ya sekeli ndipu akavu angaperekanga cha vakupelewere hafu ya sekeli. Vakupereka venivi vigwirengi ntchitu pakupereka sembi yakubenekere maubudi kuti muwombo maumoyu nginu.

## **it-1 502**

### **Vakupereka**

Dangu lakambanga kuti munthu waperekengi vakupereka. Mozesi wati waŵerenga Ayisirayeli, munthulumi weyosi wa vyaka kwambiya 20 kuluta kunthazi waperekanga sembi kwaku Yehova, “hafu ya sekeli [yitenere kuti yakwananga 811 kwacha] mwakukoliyana ndi sekeli ya mumalu ngakupaturika.” Sekeli lenga “chakupereka chakuluta kwaku Yehova” kuti abenekenere maubudi ngawu ndi chilatu chakuti awombo maumoyu ngawu. Ndalama izi ‘zawovyanga so pa uteŵeti wo wachitikanga kuchihema chakukumanaku.’ (Chitu. 30:11-16) Mwakukoliyana ndi vo wakulemba mbiri ya Ayuda Josephus wangulemba (*The Jewish War*, VII, 218 [vi, 6]), “msonkhu wakupaturika” wenuwu ungwamba kuperekeka chaka chechosi.—2 Miko. 24:6-10; Mate. 17:24; wonani mutu wakuti TAXATION.

**(Chituwa 30:16)** Ulondengi ndalama zasiliva zakubenekere maubudi kwa Ayisirayeli ndipu uziperekengi kuchihema chakukumanaku kuti zikawovyengi pa uteŵeti wo uchitika kweniko, kuti Yehova wakumbukengi Ayisirayeli ndipuso kuti mubenekere maubudi nginu ndi chilatu chakuti muwombo maumoyu nginu.”

## **w11 11/1 12 ¶1-2**

### **Kodi Mukudziwa?**

**Kodi ndalama zoyendetsera ntchito zapakachisi wa Yehova ku Yerusalemu zinkachokera kuti?**

Ndalama zoyendetsera ntchito zosiyanasiyana zapakachisi zinkapezedwa kudzera m’misonkho imene anthu ankapereka, makamaka misonkho wa chakhumi. Koma panalinso misonkho ina imene anthu ankapereka. Mwachitsanzo, panthawi imene ankamanga chihema, Yehova anauza Mose kuti Mwisiraeli aliyense amene anawerengedwa, apereke hafu ya sekeli lasiliva ngati “chopereka kwa Yehova.”—Eksodo 30:12-16.

Zikuoneka kuti kenako Myuda aliyense anka- funika kupereka ndalama za msonkho wapakachisi umenewu chaka chilichonse. Mso- nkho umenewu ndi umene Yesu anauza Petulo kuti apereke pogwiritsa ntchito ndalama ime- ne anaipeza m'kamwa mwa nsomba.—Mateyu 17:24-27.

## **Kufufuza Fundu Zakuzirwa za mu Bayibolu**

**(Chituwa 29:10)** “Sonu uzi ndi tholi linthu- lumi panthazi pa chihema chakukumanaku, ndipu Aroni ndi wana waki anthulumi awiki manja ngawu pamutu wa tholi lo.

### **it-1 1029 ¶4**

#### **Janja**

**Kuwika Manja.** Kupatuwa pa kunyamuliya vinthu, Ayisirayeli agwiriskiyanga so ntchi- tu **manja kuwika** pa munthu pamwenga pa chinthu chinyaki pa vifukwa vakupamba- napambana. Kweni kanandi awikanga manja pa munthu kulongo kuti amusankha pamwe- nga kuti chinthu chinyaki chazomerezeka munthowa yinyaki. Mwakuyerezgijapu, pa nye- ngu yakusankha munthu kuja wasembi, Aroni ndi wana waki anthulumi awikanga manja nga- wu pamutu wa tholi ndipuso wa mbereri ziwi zo aziperekanga sembi. Venivi valongonga kuti nyama izi zazomerezeka kuti azipereki sembi kuwikiya munthu pa udindu nge wasembi waku Yehova Chiuta. (Chitu. 29:10, 15, 19; Wale. 8: 14, 18, 22) Mozesi wanguwika janja laki pamu- tu waku Yoswa pa nyengu yo wasankhikanga kuti wasere mumalu mwaki. Yoswa wangufiska kuwalongozga umampha Ayisirayeli chifukwa “wanguzazika ndi mzimu wa zeru.” (Mara. 34:9) Munthu amuwikanga manja pamutu asa- ni amusankha kuti walonde vitumbiku. (Chiya. 48:14; Mariko 10:16) Yesu Khristu wangukwa-

ska pamwenga kuti wanguwika manja pa mitu ya wanthu anyaki wo wanguwachizga. (Mate. 8:3; Mariko 6:5; Luka 13:13) Mu nyengu ya akutumika, wanthu anyaki alondiyanga mpha- su ya mzimu wakupaturika asani akutumika awika manja ngawu pa wanthu wo.—Machi. 8: 14-20; 19:6.

**(Chituwa 30:31-33)** “Ukambiyi Ayisirayeli kuti, ‘Mafuta yanga ngajengi mafuta nga- ngu ngakupaturika ngakuwikiya munthu pa udindu mu migonezi yinu yosi. <sup>32</sup> Wanthu angapakanga cha mafuta yanga ndipuso mungapanganga mafuta nganyaki cha nga- kuyanana ndi mafuta ngenanga. Ndi mafuta ngakupaturika. Ngalutiriyi kuja mafuta nga- kupaturika kwaku yimwi. <sup>33</sup> Weyosi yo wapangengi mafuta nge yanga ndipuso yo wadirengi nganyaki mwa mafuta ngenanga pa munthu wambula kuzomerezeka, watene- re kubayika kuti waleki kuja pakati pa wanthu a mtundu waki.’”

### **it-1 114 ¶1**

#### **Kusankhika, Kusankha**

Mu dangu lo Yehova wangupaska Mozesi, wangukonkhoska mo atenere kupangiya ma- futa ngakuwikiya munthu pa udindu. Yiwu akhumbikanga kusazga vinthu vakununkhira vamampha ukongwa nge mure, sinamoni wa- kununkhira umampha, kalamasi wakununkhira umampha, kasiya ndipuso mafuta nga maolivi. (Chitu. 30:22-25) Munthu amubayanga asani wapanga mafuta nge yanga ndi kungagwiri- skiya ntchitu pa ntchitu yinyaki. (Chitu. 30: 31-33) Venivi valongonga kuti kusankhika kwa munthu pa udindu kwenga kwakukhumbika kweniso kwakupaturika ndipu kumudira mafu- ta ngakupaturika ndiku kwasimikiziyanga kuti munthu yo wasankhika.